

WAT IS INFORMATIE?

Een filosofisch programma.

Eén van de meer alledaagse begrippen van deze tijd is informatie. We komen het woord en het daaraan grijpende begrip in bijna elk tijdschrift tegen. Het veelvuldige gebruik van het begrip, verwoord met 'informatie', maakt informatica tot het hart van de informatiemaatschappij, (of is de informatiemaatschappij ontstaan als een lichaam voor de informatica). Alledaags, jazeke, maar als je over informatie gaat nadenken, technisch uitgedrukt: Als je het Systeem der Alledaagsheid verlaat, er bovenop zittend naar binnen kijkt en je de plaats, de betekenis, de vorm en de inhoud van dat begrip 'informatie' onderzoekt, dan blijkt dit alledaagse gebruiksvoorwerp, op zijn zachts gezegd, een ongebruikelijke en normaal gesproken, een verwerpelijke mystiek te vertonen. Vanuit onze positie in het Supersysteem ontdekken we dat binnen het Systeem der Alledaagsheid deze mystieke natuur van informatie volledig het bewustzijn der mensen ontgaat. Zij (her)kennen informatie. Scherper nog: informatie dekt het bewustzijn, of complementair gezien: het bewustzijn heeft informatieloos begrip van informatie. We beschouwen een voorbeeld: XY (een vreemde man die verdwaald is) vraagt aan XX (een VVV-baliejuffrouw) de weg XYZ naar hotel P. We negeren de communicatieve waarde van de vraag van XY aan XX, inhoudende $p(XYZ)$ en richten onze aandacht enkel op het antwoord dat de VVV-juffrouw aan de Verdwaalde Vreemde Vragensteller geeft. XX informeert de man over de weg naar zijn hotel. Wil een dergelijk communicatieproces slagen, wil er daadwerkelijk informatie uitgewisseld worden, dan zal de situatie aan een aantal structurele voorwaarden moeten voldoen. Allereerst zijn daar XY en XX, laten we ze informatie-zender en informatie-ontvanger noemen. We moeten vaststellen of beide aanwezig zijn. Aan twee informatiezenders (zonder ontvangers) heb je namelijk niets. Dan moet er, hierop aansluitend, een stelsel van regels bestaan die vastleggen dat de één zendt en de ander ontvangt, of omgekeerd. Dit zou je 'de regels voor de dialoog' kunnen noemen.

Ten tweede: aangezien XX en XY, Xanax en Xonny, van elkaar onderscheidbare entiteiten zijn, is een communicatiemedium nodig. Dit communicatiemedium moet toegankelijk zijn voor Xanax en Xonny, d.w.z. dat beide over zintuigen beschikken die het medium tot een communicatievoerend medium maken. Het medium is dan een communicatiekanaal. In dit voorbeeld is het medium 'de atmosfeer' en zijn de bijbehorende zintuigen die van het gehoor en het spraakorgaan. We spreken van een informatiekanaal tussen Xanax en Xonny. Tenslotte, behalve zender, ontvanger en kanaal, hebben we een taal nodig.

De taal is in wezen een hoger structuurniveau die voortbouwt op de voorgaande drie elementen en hen tegelijkertijd overkoepelt. Als Xonny geen Nederlands, Duits, Engels, Frans, Swahili en Eskimo kent, kan Xanax een stadsplan, een kaart dus, tevoorschijn halen en nagaan of hij deze taal wel kent. Merk op dat de communicatie naar een ander informatiekanaal is verschoven. Xonny gebaart heftig, bijna vertwijfeld naar zijn ogen, waarna Xanax tot haar schrik ontdekt dat Xonny blind is (communicatie d.m.v. gebarentaal). Ze heeft geen braillekaart tot haar beschikking. Wat nu? De liefvallige en behulpzame Xanax neemt een kloek besluit. Ze opent een nieuw informatiekanaal. Zij neemt Xonny bij haar arm (tast-taal) en voert hem naar

zijn hotel. Eindelijk begrijpt Xonny haar. Dit is een taal die hij ook kent, héél goed zelfs. De informatie vloeide lang en rijkelijk.

De taal is een complex systeem van informatiedragers. Woorden, zinnen e.d. vervoeren informatie, doch zij zijn geen informatie. De informatie sec informatie treedt niet naar buiten.

Dit geldt ook voor de informatie-zenders, informatie-ontvangers en informatiekkanalen. Tezamen met de informatiedragende taal vormen zij een soort hardware voor informatie. Het zijn structurele elementen noodzakelijk aanwezig in elk informatieproces. Hoewel al deze 'hardwarecomponenten' gedefinieerd zijn aan de hand van het begrip informatie geeft geen van hen ook maar de geringste aanwijzing over wat informatie is. Dit schijnt paradoxaal: de structurele verschijnselen gedefinieerd

Zijn kastelen gebouwd op lucht, luchtkastelen of luchtige kastelen of misschien wel?)
Wat zijn luchtige luchtkastelen? en luchtkastelen gebouwd op En zijn luchtkastelen gebouwd op lucht wel luchtkastelen of eigenlijk alleen maar luchtige kastelen? (xxx)
De hardware-component 'taal' verschaft communicatie communaal karakter maar nog geen informatief karakter. De taal legt een gemeenschappelijke basis, de informatie daarentegen vult deze basis door de eenheid van gemeenschap te concretiseren in een actuele communicatie. XX en XY komen in informatie bij elkaar. De kennis (een rationele gedaante van informatie) die voorheen verdeeld was, wordt nu door -beide gedeeld. We kunnen zeggen dat de informatie an sich besloten ligt in de act van communicatie. Het feit van communicatie (in de breedste zin: interactie) openbaart informatie. Informatie is dus te omschrijven als de potentie tot communiceren en, om het filosofisch consistent te maken, communicatie is de realisatie van het informeren. Informatie en communicatie bezitten een expliciete en impliciete verwevenheid met elkaar, vergelijkbaar met de duale synthese van potentie en act.

De synthese van informatie en communicatie in een wederzijdse implicatie en definitie roept een existentialistische analogon voor informatie op:

het bewustzijn. Het bewustzijn doet communicatie 'zijn'. Het activeert en belichaamt betekenis van de structurele elementen van een informatieproces. Zij geeft op een existentiële wijze essentie aan de 'hardwarecomponenten', zoals informatie diezelfde componenten vanuit haar eigen ondefinieerbaarheid opbouwt.

Informatie is het wetenschappelijke analogon voor het filosofische bewustzijn.

_IF(inzicht) JUMP.

Alles is informatie, of, om de actieve tegenhanger te gebruiken: alles interacteert, communiceert. De lucht trilt niet zonder informatie, uitgewisseld in de moleculaire interactie. Op een hoger niveau brengt deze luchtrilling informatie over van Xanatrix aan Xonny. De code XX informeert de lezer, aangezien hij de code'-taal kent. De schrift XX leest de lezer, of ook wel, de lezer leest de tekens XX (aangezien hij kan lezen; en zou hij niet kunnen lezen dan zou hij dit niet lezen. Maar het is onmogelijk dat hij dit niet leest want anders had hij dit niet gelezen)

Trouwens, over de lezer gesproken, zijn bewustzijn, welk 'gehecht' is aan deze tekst verschaft hem informatie. Zonder informatie zou het bewustzijn afwezig zijn. Je kunt zeggen: informatie dekt het bewustzijn, of complementair gezien, het bewustzijn heeft informateloos begrip van informatie.

We beschouwen een voorbeeld: XY (een vreemde man die verdwaald is) vraagt aan XX (een VVV-baliejuffrouw) de weg XYZ naar hotel P. We negeren de communicatieve waarde van de vraag van XY aan XX, inhoudende $p(XYZ)$ en richten onze aandacht enkel op het antwoord dat de VVV-juffrouw aan de Verdwaalde Vreemde Vragensteller geeft. XX informeert de man over de
.....

(xxx) Na 50 loops springt het programma naar het einde.

Jos Janssen (1982).